

Kako naj misli potem ponižni učence teh velikih mož? Tako sledi namen teh vrst samoposebi.

Razmerje med čitateljem in pisateljem more biti kvečjemu podobno očetu in sinu, ki se je povrnil po dolgem času zopet v domače naročje. Oče posluša ravno tako zvedavo in enako interesovan tam, kjer mu pripoveduje sin znane stvari, kakor tam, kjer mu govori o neznanih krajih ali premembah in novinah mest, ki vežejo nanje njega samega stari in dragi spomini. Časih dvomljiv nasme, časih pohvala — oboje je sinu v enako plačilo.

Ako ima vsak delavec pravico, da si izbere najlažje opravilo, je dvomljivo. Ali opravičljivo je, če poseže samo po tisti nalogi, ki ji smatra samega sebe kos.

Na dlani leži, da je vse kaj drugega, govoriti o literarni zgodovini narodnega gospodarstva kakor o zgodovini gospodarskega življenja človeka vobče. Razvrstimo produkte leposlovne literature drug poleg drugega, tako kakor so si kronično sledili, si moremo napraviti iz te razvrstitve vsaj deloma rekonstrukcijo kulturne zgodovine človeka. V veliko večji meri velja to o literaturi narodnega gospodarstva. Res je, da posamezni proizvodi tukaj ne bleste genialne umetnosti, ali zato imajo tudi to pozitivno vrlino, da ne črpajo toliko iz svoje fantazije, ne pretiravajo v taki meri, kakor zahtevamo in je v navadi pri pesnikih.

Gospodarska literatura je v jako tesni zvezi z gospodarskim življenjem. Vsi količnik važni pojavi na tem polju so rodili veliko slovstva, velikim preobratom je pripravljala teoretično pot le ta literatura. Govoreč torej o nji, se mora ozirati avtor neprestano na istočasne gospodarske razmere, ker edino z oziranjem na te moremo govoriti, ceniti in presojati njene proizvode. Umetniške vrednosti liki leposlovje ta literatura nima. Njeno veljavo cenimo uro po merilu, v katerem je skladno z resničnimi in danimi gospodarskimi razmerami tiste ali kasnejše dobe.

Nadalje je podano s temi produkti že obenem ogródje delu, ki ga je podvzel pisatelj, in ta motiv je bil pač zanj odločujoč, kar si je lahko tolmačiti. Izročil mu je načrt in material. Vse vprašanje je sedaj, ali zna s tem kaj započeti in kako trdna bo ta stavba. Faktori, ki so deloma neodvisni od človeške volje, bodo presojevali njeno vrednost.

Zidarček stoji na tleh in premerja v zraku višino. V mislih si postavlja nadstropja, njih oddelke, medsebojne zveze, motno se mu kaže pred očmi že cela podoba — bo v njegovem sreču podobno veselje in zadovoljstvo tudi tedaj, ko bo stavba končana? Z velikim načrtom pričnemo svoja dela, toda meso je slabo, in iz grenkim usmevom odložimo pero po zadnji besedi.

V Londonu, dne 18. novembra 1909.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Jubilejska samopomoč. Dne 13. t. m. je umrl član Leopold Armič v Ljubljani. — Gospe vdovi sem takoj izplačal 472 K. Prosim tiste člane, ki še niso vplačali za slučaj Arko in rezervni fond, da prilože še 2 K, oziroma 4 K. Drugim članom, ki so pa že plačali, pošljem položnice, da vplačajo 2 K 10 h, oziroma 4 K 20 h. „Samopomoč“ šteje sedaj 235 članov. Pristopajte! Več ko nas bo, bolje je!

Predsednik.

Kranjsko.

Slovensko deželno učit. društvo priredi v soboto, 29. t. m. ob pol 8. zvečer, v Narodnem domu (priliježi na desno) svoj letošnji 3. poučno zabavni večer, ki bo na njem predaval g. dr. Gregor Žerjav o narodnem gospodarstvu. Gosti dobrodošli!

Štajersko.

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je zborovalo dne 13. januarja t. l. Dasi je bil napovedan občni zbor, se je zbralo zaradi slabe poti vendar 17 tovarišev in tovarišic! — Predsednik Tomažič otvori zborovanje in da najprej na glasovanje, se li naj vrši ob tej razmeroma slabi udeležbi občni zbor ali pa le navadno zborovanje. Ker se večina izreče za občni zbor, preide predsednik na dnevni red; vsem tovarišem in tovarišicam želi v novem letu najboljših uspehov tako v šoli kakor v izvenšolskem delovanju. Spominja se 50 letnice našega stanovskega glasila „Učit. Tovariša“, naglašajoč, da njegov jubilej najlepše proslavimo s tem, da ga vsak zaveden tovariš naroči in priporoča. Posebe omenja predsednik, da je bil pred kratkim g. ravnatelj Robič odlikovan s kolajno ter mu čestita.

G. Robič, ki je bil v minulem letu trojni jubilar, je po svojem 40 letnem delovanju zaslužil pač še lepše odlikovanje; lastna in tovarišev zavest, da je v tej dobi storil premožen vpriid šoli, društvu in narodu, nadalje priznanje in vdanost od naše strani naj mu nadomesti začasno ono, s čimer se ga dozdaj od višje strani niso počastili. Predsednik mu v imenu društva izrazi željo, da še dolgo vtraja v svojem plodonosnem delovanju, vsi prisotni pa zakličejo trikratni „živio“!

Nato prečita tajnik zapisnik o zadnjem zborovanju. Ker je poročilo o tem v našem glasilu izostalo, predlaga tov. Ovetko, da se izvoli stalen poročevalec; volitev določi predlagatelj. — Predsednik prečita pismo tov. Klemenčiča od Sv. Trojice v Slov. goricah, ki mu še baje nekateri tovariši dolgujejo malenkost 1 K za poslano jim knjigo „Sadjarstvo“ ter prosi, da mu to čimprej vpošljejo, ker ima itak deficit. Častna dolžnost! Tov. Ovetko poudarja, da je pisatelj zbral v tej knjigi res najboljše nauke iz sadjarstva, ki so jih nabrali on in priznani pomologi iz praktične izkušnje; zato jo priporoča v nakup za učit., solarske in ljudske knjižnice, zlasti pa učencem višje stopnje kot vadbenecem v življenje. Pozivu „Zaveze“ jugosl. učiteljskih društev“ se odzove društvo s tem, da naroči za mariborske učiteljske 1 iztis „Učit. Tovariša“. — Zatem pridejo na vrsto običajna poročila. Društvo šteje na papirju 47 članov, a mnogo jih ne plačuje udnine in posledica bo, da se bodo morali izčrtati. Obžalovanja vredna umazanost! Teh par kronie bo v interesu stanovske organizacije vendar vsak zmoget! — Dohodki v l. 1909. so znašali 226-88 K, izdatki 177-36 K, torej je prebitka v blagajnici 49-52 K. Poleg tega še ima društvo svoj rezervni fond v znesku 1177-23 K. Tajniku in blagajniku se izreče hvala za res vzorno opravljanje poslov in da slednjemu odveznica. — Nato se sklone na predlog tov. Kryla, da se založi iz rezervnega fonda priročna knjižica za učence, ki bo vsebovala vse važnejše zemljepisne in zgodovinske podatke, kakortudi vpadaajoče pravljice in pripovedke v pospešitev domoznanstva ljutomerskega političnega okraja. Po razpradi knjižice se fond zopet izpopolni. Ker za nabiranje takega gradiva obstoji že od lani poseben odsek, a še do danes ni podal dokaza o svojem delovanju, se izvoli ravn. Robiča načelnikom odseka s prošnjo, da izkuša dobro stvar pospešiti. Vsak tovariš pa naj v svojem okrožju nabira, kar mu je domoznanstva sploh na razpolago, da se olajša odseku delo ter da dospemo čimprej do tako potrebnega in velevažnega učila. — Knjižničarju (ravn. Robič) izreče predsednik posebno zahvalo, da je končno uredil društveno knjižnico. — Tov. Zacherl omenja kot pevovodja, da je pevski zbor kakortudi orkester na lok sicer parkrat povoljno nastopil, lahko pa bi bila pela in godla še večkrat. Priporoča več vneme za pevske vaje ter predlaga, da si društvo ustanovi lastni notni arhiv. H koncu poroči predlaga tov. Mavrič, da si društvo omisli spominsko knjigo. Sprejeto. Zgodovino društva obljubi sestaviti ravn. Robič, to lepo vpisati tov. Čeh.

Tov. Ovetko naglašja, da se tako predsednik kakortudi drugi činovniki vzorno izvrševajo svojo dolžnost in predlaga, da se izvoli za l. 1910. po vzliku dosedanjí odbor, ker ni vzroka, da bi želeli udje kake izpremembe. Predlog se sprejme.

Predavanje tov. Ovetka o Družovičevi metodi petja in njegovi Pesmarici se mora zaradi poznega časa preložiti na prihodnje zborovanje. Preide se k slučajnostim. Ravnatelj Robič da v vednost, da je društvo „Heimatschutz“ deželno in se hoče ozirati tudi na slovenske narodnost. Pri ustanavljanju podružnic (Ortsgruppen) hočejo Nemci delovati složno s Slovenci. Za ustanovitev take podružnice je treba najmanj 10 članov (2 K udnine!); na vabilo tov. Robiča je takoj prijavilo 10 tovarišev svoj pristop. — Zatem društvo še pogovori o odloku c. kr. dež. šol. sve'a štajerskega, da se naj v deželi nameščajjo kot učitelji in učiteljice samo oni kandidirajo in kandidatinje, ki absolutno kako štajersko učiteljske. Prakticiranje tega odloka bi pomenilo za starše in slovenske absolvente kršenje pravice, ki so jim zajamčene po drž. osnovnem zakonu. Kaj dela „Zveza slov. štajerskih učiteljev in učiteljic v Celju“, da še ni precizirala svojega stališča napram temu odloku, kje so drugi merodajni faktori? — vpraša društvo in pozivlje prvo, da stori svojo dolžnost, ono samo jo tudi hoče. Prihodnje zborovanje se določi na dan 10. februarja 1910. z motivacijo, da učitelj in učiteljica, ki ima v sebi kaj stanovske zavesti, častiljubja, čuta za celokupnost in „zbordušo“ ter noče v tem ali onem gnezdu pasti na vsakdanji prozaični nivo okolice, jedva čaka prilike, da se razgovori in duševno razvedri v družbi tovarišev-sotrpinov. To v blagohotno razmišljanje vsem onim tovarišem iz bližnje okolice, ki se jim zborovanje posećiti menda ne želi vredno.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo. Naše društvo je imelo svoj letni občni zbor dne 13. t. m. v slovenski Bistrici; vzlic slabemu vremenu je bila udeležba prav povoljna. Predsednik tov. Kokl pozdravi v nagovoru zborovalce ter posebno profesorja Lavtarja s hčerko, akademika Pirkmajrja in častnika Mejoviska.

Po prečitaju zadnjega zapisnika omenja tov. predsednik došle dopise: Odlok c. kr. namestništva v Gradcu, glasom katerega se

odobrijo nova, modernejša pravila društva, dopis prof. Lavtarja, ki se je drage volje odzval odborovemu povabilu za predavanje in dopis „Zaveze“ glede prispevka obrambnemu odseku „Zaveze“. O slednjem bo društvo sklepalo pri marčnem zborovanju.

Za tem je prišlo predavanje profesorja L. Lavtarja iz Maribora. V sicer kratkih a jedrnatih potezah nam je očrtal avtor najnovjših računice svojo metodo, ki se je izkristilizirala v njegovih mislih v dolgi dobi smotrenega in naporega dela. Preko mnogih zaprek se je končno njegova ideja njemu in vsem pristajem njegove metode v radost realizovala, računice so dobile aprobacijo naučnega ministrstva. S tem je led prebit, in smelo trdimo, da je dobilo slov učiteljstvo, tudi ono, ki ni pohajalo mariborskega učiteljskega, z Lavtarjevimi računici in navodili izborna sredstvo za uspešnejše poučevanje te discipline. Posebne važnosti in učiteljsku dobrodošla novost v prvem delu Lavtarja je popolno ignoriranje merjenja in deljenja v elementarnem razredu.

Po končanih izjavanjih je zahvalil gosp. profesorja tovariš predsednik v imenu navzočih, ki so ves čas z napeto pozornostjo poslušali predavanje.

Iz blagajniškega poročila posnemamo, da je imelo društvo v preteklem letu 132 K 61 h dohodkov in 76 K 15 h izdatkov. Na predlog tov. Svetlina so račune pregledali in odobrili tov. Hinterlechnerjeva, Stegnarjeva, in Kopriva.

Za društveno leto 1910. so bili izvoljeni v odbor: Jože Kokl, predsednik; Milan Vršič, podpredsednik; Amalija Vobičeva, tajnica; Ljudmila Schreinerjeva, blagajničarka; odbornikom pa Ana Westerjeva, Seb. Krotký in Anton Špan.

Prihodnje zborovanje se vrši meseca sušca.

Srednješolski vestnik.

**** Drugi roditeljski večer na II. državni gimnaziji** se je vršil v sredo, dne 19. t. m., ob 6. zvečer. K predavanju došlo mnogobrojno občinstvo je napolnilo prostorno risalnico do zadnjega kotička. Začasni vodja gimnazije, šolski svetnik dr. Janko Bezjak, je nadaljeval svoje zanimivo predavanje o vzgajanju in gojenju dolžnostnega čuta in dolžnostih sploh. Po pozdravu je v kratkih besedah očrtal jedro predidóčega predavanja in je pričel obravnavati, kako naj vzgajajo starši in stanodajalci pri mladini čut za dolžnosti. — Prihodnji roditeljski sestanek na II. drž. gimnaziji, ki odločno prvači v tem oziru, se vrši meseca februarja.

**** Proforski izpiti** je napravila z odličnim uspehom na dunajskem vseučilišču prva Slovenka Albina Zalarjeva.

Politiški pregled.

*** Silno napredovanje „Südmarke“.** L. 1906. je imela „Südmarka“ K 181.255-91, l. 1907. K 262.485-64, l. 1908. K 433.408-97 in l. 1909. je K 509.299 30 dohodkov. Torej tekem treh let potrojeno dohodki.

*** Rusija zbira vojaštvo na avstrijski meji.** Ruska vojna uprava pošilja neprestano nove voje na avstrijsko mejo. Število ruskih vojakov ob avstrijski meji nasproti Brodom znaša več tisoč. Na železniški postaji Radziwillow je pripravljenih veliko število vagonov za transport vojaštva. Na kolodvoru se nahaja popoln park železniških sanitarnih vozov. Revizija v Radziwillowu je silno poostrena.

*** Konferenca jugoslovanskih socialnih demokratov v Belgradu.** Minole dni se je vršilo zborovanje zastopnikov jugoslovanskih socialnih demokratov. Na konferenci so bili zastopani tudi slovenski socialisti po dr. Henrikumu Tumi. Konferenca se je vršila v smislu druženja jugoslovanskega proletariata v dosegu politične moči za boj proti zlorabi kapitala tujih držav, ki se kosajo za balkanske države v nesrečo prebivalstva. Konferenci sta predsedovala Bolgar Blagojev in Slovenec dr. Tuma.

*** Korupcija na Hrvaškem.** Iz Friedjungovega procesa znani krivoprišežnik Dorotka pl. Ehrenwall, šmok barona Baucha, je prevzel agencije posle za namešćanje učiteljstva. Dobro mesto dobi vsak učitelj, ki se zaveže vstopiti v ustavno (madjarsko) stranko, delati pri bodočih volitvah za njene kandidate in denuncirati pristaše hrv.-srbske koalicije. No, z Bauchom utegne pasti tudi taka korupcija.

*** Poslabšanje šolskega nadzorstva** v saleburskem deželnem zboru so klerikalci vložili predlog, po katerem naj bi po celi deželi vsi člani krajnih šolskih svetov dobili pravico, biti navzoči pri šolskem pouku. Poslanec sodrug Preussler je odločno protestiral, da se hoče uvesti takšna špijaža v šolah, kateri je pravi namen spraviti učitelje pod komando fajmoštrov in kaplanov. Klerikalna večina je sprejela predlog, prav tako kakor na Kranjskem!

Obrambni vestnik.

*** Učitelji — goljufi!** Za takšne nas vsaj morajo imeti vsenemški davkarski uradniki pri Sv. Lenartu v Slov. gor., kakor sta Grejan (Krajan) in Derniatsch. Ko so te dni

hoteli nekateri učitelji vzdigniti svoje težko prislužene starostne doklade, jim jih ti gospodje niso hoteli izplačati, češ, gebührt Ihnen nicht, haben schon behoben! In kako sirovo se je šulverajski agitator Grejan vedel! Neko učiteljico je nadržil kakor svojega psa. Gospod Grejan, to je nesramno sumničenje slovenskega učiteljstva. Mi smo prepošteni, da bi nas mogel kdo goljufije obdolžiti. Vse pomota ste krivi le Vi in Vaš janičar Derniatsch, ki hočeta jesti slovenski kruh, pa nista zmožna toliko slovenskega jezika, da bi znala razločevati, kaj so starostne doklade in kaj so desetletnice. Le malo manj gorečnosti za Schulverein in njegove prireditve in učita se slovenskega jezika, če hočeta službovati v slovenskih krajih, pa vama slovenske pobotnice ne bodo delale nikakršne preglavice in sitnosti. Malo na rodne zavednosti pa kažejo oni učitelji, ki se odlikujejo z nemškimi pobotnicami.

Učiteljski vestnik.

Učiteljski vestnikom v pomislek. *)

Pile F. K.

I.

Izobrazba, ki jo nudi učiteljske gojencu, je nepopolna, pomanjkljiva na strokovnem kakor tudi na polju splošne izobrazbe. Razmeroma s plačo, ki jo dobivajo učitelji, bi človek nevoljno vzkliznil: še to je preveč! Ali računati je, da se bodo razmere v gotovem času tudi izpremenile in kar je glavno: m n o g i s e n e m o r e i z o g u i t i s t a n u, k i s e z a n j p r i p r a v l j a, i n č e j e ž e p r i m o r a n v t o, potem je njegova dolžnost, da je v strokovnem oziru dobro podkovan in to iz enostavnega ozira, da zadovolji svoje predstojnike pa tudi ljudstvo, ki mu je izročilo v oskrbo svoje najdražje — deco.

Drugo pa je, da se zahteva od učitelja več kot od vsakega inteligenta, ki ima opraviti z ljudstvom. Kdor hoče med ljudmi imeti vpliv, mora biti vsaj deloma doma na raznih znanstvenih poljih, da more odgovorjati stavljenim vprašanjem radovednega ljudstva. Potrebno pa je tudi za svojo nadaljno naobrazbo postaviti temelj, zakaj nevarnost je, da, kdor si tega ne ustvari v dijaških letih, si ga kasneje tudi ne; brez temelja pa je vsaka stavba nemogoča; kdor pa ne napreduje, nazaduje. To bi bil pogibelj učiteljstvu, njega vplivu, pa tudi vsemu kulturnemu razvoju med narodom.

Šola torej v te svrhe ne da vsega. Vrzeli, ki vam jih je, tovariši učiteljski, izpolniti že v dijaških letih, mi je omeniti in vas opozoriti na najvažnejše. Stori to, da vam ne bo šele življenje moralo povedati, da je strokovna izobrazba v nje temeljih nepopolna, kakor vam jo nudi šola. Da je plul duh moderne kulture, znanosti, njih razvoja in vpliva na življenje mimo vas, ne da bi o tem v šoli kaj slišali. Povedati pa mi je obenem, da je mnogokrat odvisno od stopnje naobrazbe učitelja tudi njega gmotno in socialno stališče. Faktum je, da je mnogi, ki ni upošteval temeljnih faktorjev socialnega stanja, že bridko proklinjal svoja brezdelno zapravljena dijaška leta. Marsikatero bridko uro prinese takim tudi mnogokratno neumevanje reformnih pojavov, njih vzroka in njih smotra v stroki sami, ki so ji posvetili, pa tudi na polju drugega znanstva ali bodisi pojavov v socialnem življenju.

Tovariši! Ko pride čas žetve vaših idej, glejte, da ne bodo prazne vaše sejalnice in da vam bo znana pot, znan način in smoter dela! Od nikogar ne pričakujmo ljudstvo več kot od učitelja, nihče drugi ne bo vodil naroda k osamosvojitvi, k svobodi, k sreči kot učitelj, saj „vzgoja mladine zagotavlja in določuje prihodnost naroda“ (**). In ker je vsa naloga tako vzvišena, se morate vestno pripraviti nanjo. Izpolniti vrzeli, ki vam jih pušča šola, je vaša dolžnost. To storiti pa je mogoče edino s samoizobrazbo. Potom samoizobrazbe do širšega temelja strokovne in splošne naobrazbe!

Kot rezultat in njega slednje konsekvence eksaktnih in drugih znanosti se je reforma zanesla v življenje. Preobrat v metodah in izstemihi je odprl nove perspektive, pokazal nove naloge, nove smotre. Reformni duh časa je pronicel tudi razne pedagoške sisteme in njih temelje ter jim vdahnil novega življenja.

Skoro neposredni stik pedagogike s filozofijo je provzročil vedno velik vpliv zadnje na prvo. Vzporeden razvoj je zanesel vzporedne smotre, razlika je v tem, da je pedagogika poleg smotra, ki si ga je stavila, iskala tudi pot v priti do njega, ideal realizovati.

Ne more se trditi, da je vladala katerikrat v vzgojeslovju okostenelost; prevelikoga praktičnega in socialnega pomena je. Da pa je dobilo šole v renesanci in reformaciji pravi temelj, priča zgodovina. Tu se pričinja šole pravi pomen vzgojevalnih ved in njih razvoja.

Kar so stari kulturni narodi le slutili, je pričelo v poreformacijski dobi dobivati jasne oblike.

Slutili so stari grški modrijani, da je treba iti pri vzgoji in pouku z individualnega, s psihološkega stališča otroka in da jim kaže

*) Omladina.

**) Prof. Dr. Drtina: Ideali vzgoje.